

TÜRKİYE'DE YUNUS EMRE ARAŞTIRMALARI ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME VE YUNUS EMRE PROBLEMİ

Prof.Dr.Ahmet Yaşar OCAK

Islâmi dönem Türk kültürü, bilindiği gibi pek çok önemli şahsiyet yetiştirmiş olup bunların her biri bu kültüre önemli katkılar sağlayarak bize kadar intikaline vesile olmuşlardır. Bu katkılar çok değişik kültür alanlarında meydana gelmiştir ki, tasavvuf da bunlardan yalnızca biridir. Yunus Emre de her şeyden önce bir mutasavvıfıdır. Türk tarihinde Ahmed Yesevî'den başlayarak çeşitli zaman ve mekânlarda yaşamış ve kendinden sonraki dönemleri önemli ölçüde etkilemiş büyük sûfiler yetişmiştir. Bunlar arasında bugün evrensel boyutlara ulaşabilenleri de vardır ve Yunus Emre de bunlardan biridir.

Ne var ki, Yunus Emre'nin böyle bir boyut kazanması nisbeten çok yeni bir olaydır. Bilindiği gibi o, XX. yüzyılın başlarında keşfedilmiştir. Oysa Yunus Emre XIII. yüzyılın son yarısı ile, XIV. yüzyılın ilk çeyreği içinde yaşamış ve eser vermiş bir şahsiyettir. Onu altıyüz yıllık Osmanlı dönemi sûfi geleneğinin inhisarından çıkarıp ilmin aydınlığına kavuşturma şerefi, bilindiği üzere, merhum Fuad Köprülü'ye aittir. O, XX. yüzyılın başlarında, mâlum siyasî ve kültürel gelişmeler sonucu Osmanlı İmparatorluğu'nda İttihad ve Terakkî yönetimi ile üstünlük kazanan Türkçülük akımının ve Ziya Gökalp sosyolojisinin tesiriyle ilmi çalışmalarını yüksek zümre sûfililiğinin değil, halk sûfililiğinin araştırılmasına hasretmiş ve ünlü kitabı **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar'ı** (İstanbul 1918) böyle bir ortamda hazırlamaya başlamıştı. O Yunus Emre'yi, bizzat kendi ifadesiyle "*İslâm sûfililiği ile Türk zevkinin sentezini yapan Ahmed Yesevî*" mektebinin Anadolu'daki en önemli temsilcisi olarak görmüş ve adı geçen eserinde onu bu çerçevede ele alarak ilim âlemine tanıtmıştır. Ondan sonra da merhum Burhan Toprak¹ ve merhum Abdülbaki Gölpınarlı² ile daha da gelişip derinleşen Yunus Emre araştırmaları günümüze kadar sürüp gelmiş ve bundan böyle de sürüp gideceğe benzemektedir.

Bu yetmiş küsur yıllık süre içinde Yunus Emre'ye dair kitap ve makale olarak, ilmi ve popüler seviyede bir takım eserler yayınlandı. Milletlerarası veya Türkiye çapında defalarca Yunus Emre sempozyumları, kutlama törenleri vs. düzenlendi, düzenlenmekte ve düzenlenmeye de devam edilecektir. Farklı kültür anlayış ve çevrelerinden, farklı ideolojilerden pek çok profesyonel veya amatör araştırmacı Yunus Emre'yi, daha doğrusu kendi Yunus Emre'sini, başka bir deyişle, Yunus Emre elbisesi giydirilmiş kendi düşünce ve yorumlarını anlattı, yazdı; yazmakta ve yazacaktır.

İşte bu kısa tebliğde biz, Cumhuriyet döneminde Türkiye'de Yunus Emre üzerinde söz konusu olan bu farklı yaklaşımları kendimizce ancak kaba hatlı ve genel bir değerlendirmeye tâbi tutabilecek, kendimize göre bazı yorumlar ortaya koymağa çalışacağız. Burada özellikle, Cumhuriyet dönemindeki, Tanzimat'tan itibaren ortaya çıkan kültür değişmelerine paralel bir şekilde belirginleşen kültürel farklılaşmalar ve ideolojik yapılanmalardan kaynaklanan çağdaş iki yaklaşım üzerinde durulacaktır.

1-Bk.Burhan Toprak, **Yunus Emre Divanı**, 1.bs. İstanbul 1933; 5.bs.,İstanbul 1972.

2- Bk.Abdülbaki Gölpınarlı, **Yunus Emre Divanı**, İstanbul 1943; **Risaletü'n-Nushiyye ve Divan**, İstanbul 1965; **Yunus Emre ve Tasavvuf**, İstanbul 1961; **Yunus Emre**, İstanbul 1973

1) Milliyetçi yaklaşım:

Bu yaklaşım temelini atan, yukarıda da belirtildiği üzere, Fuad Köprülü olmuştur. Ondan sonra isimlerini burada sayamayacağımız bazı araştırmacılarla zaman zaman devam edip gelen bu yaklaşım, son örneklerini bildiğimiz kadıyla Ahmet Kabaklı³ ve merhum Faruk K.Timurtaş⁴ ile vermiştir. Bu yaklaşıma göre Yunus Emre, İslâm sūfliğini Türk geleneksel kültür zevki ve yapısına göre yeniden yorumlamıştır. Klâsik tasavvuf esaslarıyla Türk halk İslâmı'nın belirli inanç ve motiflerinin mükemmel bir sentezini gerçekleştirerek, Vahdet-i Vücut gibi son derece sistematik ve anlaşılması güç metafizik telâkkiyi, sade ve zihinlerde yer edici bir Türkçe ve akıcı bir üslup içinde, anlaşılması kolay bir terminoloji ile Türk halkına sunmuştur. Onun sūfliği orijinal bir sisteme dayanmak yerine, daha çok Mevlânâ'nın **syncretique** sisteminin popülerleştirilmiş bir biçimini sunar.

Bu görüşler ilk defa Fuad Köprülü tarafından ileri sürülmüş ve zaman zaman gerek A.Gölpınarlı, gerekse Burhan Toprak tarafından tenkit edilmişse de, sonraları yine belli ölçüde güntümüze kadar sürüp gelmiştir. Güntümüzde bu yaklaşım kendi içinde, geleneksel Sünnî ve Bektâşî yaklaşımların etkisiyle, bu iki istikâmette yeniden tartışılmaktadır. Sünnî kesimden gelen amatör araştırmacılar onun Bektâşî olmadığını ispat için sayfalar doldururken, Bektâşî kesime mensup olanlar da benzeri ama kendi görüşleri doğrultusunda çabalar sarfetmektedirler. Bununla beraber milliyetçi bir tabanda buluşan her iki kesimin de ortak bir kanaate ulaştığı görülmüş ki, bu da yukarıda ifade edildiği gibi, Yunus Emre'nin Türk İslâmı'nı, Türk sūfliğini temsil eden bir şahsiyet oluşudur.

2) Hümanist yaklaşım:

Atatürk sonrasında Cumhuriyet dönemi Türk kültürüne kazandırılmak istenen, 1940'lı yılların hümanist eğiliminin bir tezahürü olan bu yaklaşım, yalnız Yunus Emre yorumlarında değil, Mevlânâ, Hacı Bektaş vb. şahsiyetler ile ilgili yorumlarda da, bazan devlet temsilcileri ve çoğunlukla da belli bir aydın ve bürokrat kesimi arasında benimsendi; halen de benimsenmektedir. Türk kültüründe İslâm'ın etkisini ve yerini özellikle dikkate almamak için, Türk öncesi Anadolu'nun yani eski çağ Anadolu'sunun yerli kültürüne ağırlık veren bazı aydınlar ve edebiyatçılar arasında bu yaklaşımlar 1960'lı ve 1970'li yıllarda yeniden taraftar buldu. Bunlar arasında bilhassa merhum Sabahattin Eyüboğlu önemli bir örnek olarak zikredilebilir.⁵

Bu yaklaşıma göre Yunus Emre, islâmî kültürden çok, temeli eskiçağ Anadolu'sunun putperest kültüründen beslenen Türkiye halklarının ortak kültürünün bir ürünüdür. Dolayısıyla hümanist yaklaşımın Yunus Emre'si, *"insanca bir sevginin, bir coşkunun adamıdır. Tanrı'yı insanlaştırmaktan, insanı Tanrılaştırmaya kadar bütün hallerden geçmiştir. O, bir Anadolu köylüsüdür. Bu topraklarda, bizim topraklarımızda yaşamış bütün insanların, Hitit, Pagan, Hıristiyan, müslüman bütün yurttaşlarımızın sözcüsüdür. Bütün dindarlığına ve müslüman görünüşüne rağmen hiç bir dinin adamı değil, tersine, bütün dinlerin ötesinde, câmilerin, kiliselerin dışında, kitapsız, tapınmasız, törensiz, kiblesiz bir inancın adamıdır. Bu inancın tek kuralı, yasası sevgidir; en geniş, en sınırsız, en insanca anlamıyla sevgi..."*.⁶

Görüldüğü gibi bu yaklaşım, aynı zamanda ateist bir eğilimi de beraberinde taşımaktadır. Böyle ateist eğilimli bir hümanist yaklaşım güntümüzde bazı aydın çevrelerinde giderek daha da benimsenmiş görünmekte, özellikle 1980 sonrası yıllarda yayınlanan Mevlânâ, Hacı Bektaş-ı Veli ve Yunus Emre hakkındaki araştırmalar ve yaklaşımın damgasını belirgin bir biçimde taşımaktadır.⁷

Diğerleri için olduğu gibi, Yunus Emre için de söz konusu olduğunu belirttiğimiz, bahsi geçen bu iki temel yaklaşımın, Cumhuriyet Türkiye'si'nin Tanzimat'tan devraldığı, aydınlar arasındaki kültürel kimlik kriziyle bize göre doğrudan alakası vardır. Bu iki yaklaşımın temelini teşkil eden ideolojilerin henüz bilinmediği bir çağın insanları olan söz konusu şahsiyetler için bu yaklaşımlardan birincisinin şüphesiz bazı noktalarda anakronik bir mâhiyet sergilemesine mukabil, ikincisinin büsbütün temelsiz olduğunu burada söylemek zorundayız. Çünkü bu yaklaşımlar bize adı geçen şahsiyetlerin gerçek kimliklerini göstermekten çok uzak olup, geçmişinin kendisine istese de istemese de miras bıraktığı müslüman Türk kimliğiyle,

3- Bk.Ahmet Kabaklı, **Yunus Emre**, İstanbul 1978, 4.bs.

4- Bk.F.Kadri Timurtaş, **Yunus Emre**, İstanbul 1972.

5- Bk.Sabahattin Eyüboğlu, **Yunus Emre**, İstanbul 1976, 5. bs.

6- **A.g.e.**, ss. 26, 38, 51.

7- Özellikle 1970'li ve 1980'li yıllarda bu tür araştırmalar daha da yoğunluk kazanmış olup, son yayınlanan örneklerden olarak İ.Zeki Eyüboğlu'nun biri Hacı Bektaş-ı Veli, öteki Mevlânâ Celâleddin ile ilgili iki eserini burada zikredebiliriz: **Bütün Yönleriyle Mevlânâ Celâleddin**, İst.1988; **Hacı Bektaş Veli**, İst.1990.

bu kimliğin yerine geçirilmek istenen, Hıristiyanlığa değil ama gizli bir ateizme dayalı Batılı kimliği arasında mücadele vermekte olan Türk aydınlarının durumlarını yansıtmaktadır.

Yunus Emre'nin bugünkü anlamda bir Türklük şuuruyla hareket eden, yaşadığı islâmi ortamın Türklere mahsus bir İslâm'ın ürünü olduğunun şuuruna varan ve buna göre Tasavvuf sistemini ortaya koyan bir sûfi olduğunu düşünmek çok yanlış olur. Çünkü o zamanlar bütün Müslümanlar için bir tek ortak kültür dairesi vardı, bu da İslâm kültürü idi. Şüphesiz ki bu kültür içindeki her toplumun, onun yaşadığı her coğrafyanın kendine mahsus, tarihin içinden gelen bir takım özellikleri vardı. Ama bunlar modern anlamda bir şuur halinde ortaya çıkmış değillerdi. Üstelik Yunus Emre'nin, geleneğini temsil ettiği Ahmet Yesevi'nin Orta-Doğu sûfilığının ürünü olan Vahdet-i Vücut'la hiç bir ilgisi yoktu⁸. Dolayısıyla Yunus Emre'nin sistemi Türklere mahsus bir sistem değildi. Çünkü orjinal Türk sûfilığını temsil eden Orta Asya sûfilığı bu sisteme tamamiyle yabancıdır.

Aynı şekilde, Yunus Emre'nin şiirindeki insan sevgisini bütün benliğini dolduran ilâhî aşktan bağımsız, Allahsız bir sevgi olarak düşünmek, her mısraı Allah aşkını terennüm eden Yunus Emre'ye nasıl uyabilir? Onun:

Elif okuduk ötürü Pazar eyledik götürü
Yaradılmışı severiz Yaradan'dan ötürü

mısralarıyla belirttiği "Yaradan"a olan mistik aşkının tabii bir sonucu olan bu insan sevgisini, İslâmın, tasavvufun ne demek olduğunu bilenlerin gerçek anlamıyla kavradıklarına şüphe yoktur. Dolayısıyla Yunus Emre'yi, "kitapsız, kıblesiz, Allahsız" bir inancın adamı olarak yorumlamak yalnız onu iyi tanımamak demek değil, tarihi de bilmemek demektir.

Aslına bakılırsa, Türkiye gibi, kendi kültürünün tahlilini yaparak onunla hesaplaşmamış; bunu yapmadığı için öteki kültürlerle sağlıklı bir ilişki oluşturamamanın verdiği şaşkınlıkla taklit safhasından öteye geçemediği için henüz yaratıcılık vasfını harekete geçirememiş; bu yüzden de yaşadığı dünyada kendisine bir yer edinmek için kararlı adımlar atmaktan uzak bir ülkede, bu tür konulara ve şahsiyetlere böyle birbirleriyle taban tabana zıt bakış açılarıyla yaklaşmak bir anlamda tabiidir. Bu kültür ikilemi öyle görünür ki daha da sürecektir.

İşte bilimin fonksiyonu burada ortaya çıkıyor. Özellikle tarih biliminin bu kültür ikileminde sağlıklı bir perspektif yakalayabilmeleri için Türk aydınlarına ve halkına ortak bir fayda sunabileceği, sunması gerektiği kanaatindeyiz. Bunu ise ancak, ister eski dönem için olsun isterse Cumhuriyet dönemi için olsun, mitolojik unsurlardan arındırılmış bir tarih bilimi yapabilir. Biz şahsen Türkiye'de tarihin henüz bu seviyeye erişebildiği kanaatinde olmamakla beraber, erişmesi gerektiği inancındayız. Nitekim az da olsa bunun emâreleri vardır.

İşte şu anda Türkiye'de gerek Yunus Emre, gerekse geçmişimizdeki bütün önemli şahsiyetler konusunda temelsiz, sayfalar dolusu spekülasyondan bizi kurtaracak bizim dünyamızın, bizim ideolojimizin, bizim kültürel tercihlerimizin insanları değil de, kendi çağlarının ve misyonlarının insanları olarak anlamaya yardımcı olacak tek yol bu yoldur. Bu yola girdiğimiz zaman gerçek Yunus Emre'yi teşhis edebilme imkânına sahibiz demektir. Bu ise karşımıza şu iki temel meseleyi çıkarır:

1) Yunus Emre'nin yaşadığı dönem İslâm dünyasını genel hatlarıyla da olsa iyi tanımak; ayrıca o dönem, yani XIII. yüzyılın son, XIV. yüzyılın ilk yarısında Anadolu'nun siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını çok iyi bilmek ve değerlendirmek; özellikle de Yunus Emre'nin hayatını içinde geçirdiği Türkmen zümrelerini bütün yönleriyle tanımak,

2) Bu genel çerçeve içinde yine o devir Anadolu'sundaki inanç kesimlerini, tasavvuf mekteplerini, bunların temel nitelik ve yapılarını, birbirleriyle olan bağlantılarını çok iyi bilip değerlendirmek; özellikle Yunus Emre gibi bir Türkmen şeyhi söz konusu olunca Türkmen çevrelerinde yaygın sûfi akımları çok iyi tanımak.

İşte bizce, bu iki temeli sağlam kurmadan, yalnız Yunus Emre'nin şiirlerine dayanarak -üstelik onlarda kullanılan tasavvuf kavramlarını iyice vukuf peydâ etmeden-onu anlamak imkânsızdır. Bu yüzden ki, F.Köprülü ve A.Gölpınarlı'nın çalışmaları dışında -tabii sundukları bazı yorumlar hariç-bugüne kadar Yunus Emre hakkında çıkan yazı ve eserlerin çok azının gerçek anlamda meseleye bir katkısı olduğunu söylemek kesinlikle bir kendini beğenmişlik sayılmamalıdır. Nitekim bunca araştırmaya ve şiirlerinin

8- Bu konuda bk. F.Köprülü, **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, Ankara 1976,3.bs. ss.61-76; aynı yazar, "Ahmet Yesevi", İA

önemli bir kısmı meydana gelmesine rağmen Yunus Emre henüz mistik hüviyeti problemlili bir şüfidir. Ayrıca biyografisi de bir çok karanlık noktalarla doludur. Bunun başta gelen sebeplerinden biri, yaşadığı döneme ait hiç bir kaynağın ondan söz etmemesidir. Yunus Emre'yi bize anlatan ve klâsik iki geleneğe, yani Sünnî ve Bektaşî geleneğine mensup en eski kaynaklar onun vefatından (1320) en az bir yüz elli yıl sonra meydana getirilmişlerdir. Sünnî geleneği yansıtan kaynakların en eskisi Lâmiî Çelebi'nin **Terce-me-i Nefehâtü'l-Üns'ü** olup XV. yüzyılın sonlarına aittir.⁹ Aynı dönemde kaleme alınan meşhur **Aşıkpaşazâde Tarihi** ise ondan yalnızca isim olarak bahseder.¹⁰ Taşköprülüzâde'nin **Şakayık-ı Nûmaniye**'si, bilindiği üzere XVI. yüzyıla aittir.¹¹ Bektaşî geleneğinin temel kaynağı ünlü Vilâyetnâme (**Menâkub-ı Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli**) 'de XV. yüzyılın son çeyreği içinde yazıya geçirilmiştir.¹² Bunların dışında bir de özellikle 1960'lı yıllarda Yunus Emre'nin türbesi ve zâviyesinin yeri ile ilgili olarak merhum Halim Baki Kunter, Cahit Öztelli, İ.Hakkı Konyalı ve Şehabettin Tekindağ arasında uzun tartışmalara sebep olan bazı arşiv belgeleri vardır ki, bunlar Yunus Emre'nin hüviyetini aydınlatmaktan çok türbesi ve zâviyesi ile alakalı bazı problemler ortaya koymaktadır.¹³

Şiirleri hariç tutulursa, Yunus Emre'den bahseden temel kaynaklar işte bunlardan ibarettir. Bunların hiç biri, onun biyografisini inşâ konusunda bugünün bilim adamını tatmine yeterli değildir. Bunların yanında hiç şüphesiz temel nitelikli kaynağımız Yunus Emre'nin kendi şiirleridir. Fakat bu konuda da önemli bir problem karşımıza çıkmaktadır, ki hâlâ çözülmüş değildir. Bu, elimizde Yunus Emre'nin sağlıklı, ilmi ve tam bir külliyyatının bulunmayışdır. 1933 yılında merhum Burhan Toprak'tan¹⁴ itibaren son olarak bildiğimiz kadarıyla 1980 lerde merhum F. Kadri Timurtaş'a kadar¹⁵ Yunus Emre'nin şiirleri gerek divan halinde gerekse seçmeler şeklinde defalarca yayınlanmış olmasına rağmen, henüz elimizde belirttiğimiz niteliği hâiz bir koleksiyon yoktur. Her yayıncı kendi kriterlerine göre bir takım seçmeler yaparak âdetâ yeni bir divan ortaya çıkarmaktadır. Bunlarda yer alan şiirlerin hem sayısı değişmekte, hem de birinde Yunus Emre'ye ait gösterilen şiirler ötekinde ona ait sayılmamaktadır.

İşte bugüne kadar, Fuad Köprülü'den, geçen Ekim ayında en yeni araştırmayı yayınlayan İlhan Başgöz'e kadar¹⁶ ilmi seviyede çalışan bütün araştırmacılar, sözünü ettiğimiz bu malzemeye dayanmışlardır.

Yunus Emre ile ilgili problemleri başlıca iki ana grupta toplayabiliriz:

1) Biyografisi ile ilgili olanlar, ki içinden çıktığı, yaşadığı, faaliyet gösterdiği ve ilişkide bulunduğu çevre veya çevrelerin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yapısı en başta gelir. Yunus Emre'yi tam olarak anlayabilmenin temel şartlarından biri budur; zira hiç kimse içinde yaşadığı ortamdan bağımsız değildir. Yoksa onun tahsil görüp görmediği, mezarının şurda değil de burda olduğu gibi hususların fazla bir önemi yoktur.

2) Bu birincisiyle bağlantılı olarak Yunus Emre'nin tasavvuf formasyonu, hüviyeti ve misyonu ile ilgili olanlar: Yani onun dönemin Anadolu'sunda nasıl bir tasavvufi hüviyetle belirginleşip nasıl bir fonksiyon icrâ ettiği noktasında toplananlar.

Bugün şunu iftiharla söylemeliyiz ki, biz Fuad Köprülü, A.Gölpınarlı vb. geçmiş araştırmacı ve âlimlere nisbetle daha avantajlı durumdayız. Çünkü onların Yunus Emre hakkında yazdıkları tarihlerden bu yana Türk kültür tarihi ile ilgili araştırmalar, henüz ideal seviyede olmamakla beraber hayli mesafe almıştır; önemli katkılar gerçekleşmiştir. Bu sebeple aynı malzmeden yola çıkarak daha sağlıklı sonuçlara varılabilir kanaatindeyiz.

Biz Yunus Emre hakkındaki kendi araştırmalarımızın sonuçlarını ilerde yapılacak olan başka bir ilmi toplantıda başka bir tebliğin konusu yapacağımızı belirttikten sonra sonuç olarak şunu bir kere daha

9.Bk.İstanbul 1270, ss.691

10. Bk. Âli Beğ neşri, İstanbul 1332, ss. 199-200

11. Bk. Edirneli Mecdi, **Terce-me-i Şakayık**, İstanbul 1269, s.78.

12. Bk.nşr. A.Gölpınarlı, İstanbul 1958, ss.48-49.

13. Bu tartışmalar ve söz konusu arşiv belgelerini ihtiva eden kitap ve makaleler için şu esere bk. İsmet Binark- Nejat Serfercioğlu, **Yunus Emre Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi**, Ankara 1970.

14. Burhan Toprak, **Yunus Emre Divanı**, İstanbul 1933

15. F.Kadri Timurtaş, **Yunus Emre Divanı**, Ankara 1980.

16. İlhan Başgöz, **Yunus Emre ,Araştırma ve Şiirlerinden Göldeste** İst.1990

belirtelim ki, Türkiye'de artık Türk kültür tarihi ile ilgili, spekülasyonlardan arınmış, gerçek bilimsel metod ve araştırmalara dayalı ciddi araştırmalara girişmenin zamanı çoktan gelmiştir. Günlük moda fikir cereyanlarını bırakıp, o cereyanları dahi etkileyerek doğru çizgiye çekilmeye zorlayacak sağlam araştırmalara ihtiyacımız her zamankinden fazladır. Yunus Emre'ye olan borcumuzu, ancak bu yolla ödeyebiliriz.

TARTIŞMA

Başkan- Teşekkür ederiz Sayın OCAK.

Sayın OCAK'a sorulacak soruların çok kısa olmasını rica ediyorum.

Buyurun efendim.

Ayhan DÜRRÜOĞLU- Bizi aydınlattıkları için Sayın Hocamıza teşekkür ediyorum.

Acaba Yunus Emre hakkında Bektaşilerden başka diğer yabancı ülkelerin kitap külliyyatı mevcut mudur? Bunlar bizce taranmış mıdır, biliniyor mu?

Başkan- Teşekkür ederim.

Buyurun efendim.

Refik SOYGUT- Şöyle denmiş: Genelde Yunus tasavvuf ve felsefe ile yorumlanıyor. Acaba Yunus'a bir kez de ahilik açısıyla yaklaşılsa ne yitiririz, ne buluruz?

Teşekkür ederim.

Başkan- Teşekkür ederim.

Buyurun Sayın Hocam.

Prof.Dr.Ahmet Yaşar OCAK- Ben evvela Sayın DÜRRÜOĞLU Hanımefendinin sorusunu cevaplandırmak istiyorum. Eğer dikkat ettinizse tebliğin konusu yalnız Türkiye'deki araştırmalarla ilgili. Ben de bu sahada çalışan bir araştırmacı olarak Yunus Emreyle ilgili dışarda yapılan yayınları da muntazaman takip ediyorum ve kendime göre de birtakım şeylerim var.

Sayın Refik SOYGUT Bey'in Yunus'la acaba ahilik arasında bir ilgi kurulabilir mi şeklinde sorduğu soruya gelince. Ben sizin kitabınızı okudum, ilginç şeyler söylüyorsunuz gerçekten orada. Yunus Emre'nin mezarı hakkında da bir teklifiniz var ki bence üzerinde durulmaya değer bir teklif. Yani, büsbütün yabana atılacak bir şey değil; fakat, Yunus Emre'nin Ahilikle olan ilgisine gelince -ki, onun şiirlerinin pek çoğunda geçer bu- Ahi şeyhine hitap eder. Ben de sizin kitabınızı okuduktan sonra özellikle bu şiirleri bir daha yeniden gözden geçirdim ve bunlar gerçek anlamda Yunus'un Ahilikle ilgili olduğunu acaba ortaya koyabilecek nitelikte mi diye çok kendime sordum; fakat, böyle bir intiba bende hasıl olmadı. Orada doğrudan doğruya "Ahi" derken, yani basit bir şekilde "Kardeşim" diye belki kendi meslekdaşına yahut şiirini okuyana hitap ediyor gibi geldi bana. Belki yanılıyorum, bilemem ama, benim şahsî intibaım bu.

Teşekkür ederim.